

Emlékeztető

a Természetkárosító bűncselekmények szankcionálásának büntetőjogi és közigazgatási gyakorlata címmel megrendezett konferenciáról

Rendezvény megnevezése:	Természetkárosító cselekmények közigazgatási- és büntetőjogi megítélése – 30 éves a természetvédelmi törvény c. konferencia
Szervező:	Agrárminisztérium (AM) Országos Kriminológiai Intézet (OKRI)
Dátum:	2026.03.26.
Helyszín:	AM Apáczai Csere János utca 9.
Emlékeztetőt készítette:	Dr. Timár Bianka (AM Természetmegőrzési főosztály) Rapala Miklós (AM Természetmegőrzési főosztály)
Emlékeztetőt hitelesítette:	Dr. Riskó Andrea a konferencia levezető elnöke (AM Természetmegőrzési főosztály)

Résztevők

- az Agrárminisztérium
- az Országos Kriminológiai Intézet
- a Jövő nemzedékek érdekeinek védelmét ellátó biztos helyettes
- a bírósági szervezetrendszer
- a Legfőbb Ügyészség és a megyei főügyészségek
- az Országos Környezetvédelmi Tanács
- a Herman Ottó Intézet Nonprofit Kft.
- a nemzetipark-igazgatóságok
- a vármegyei kormányhivatalok

jelenléti íven szereplő munkatársai.

I.

A Konferencia megnyitását követően ismertető hangzott el a Konferencia előadásairól. A konferencia három fő részre tagozódott, az első rész arra kereste a választ, hogy miért szükséges a védett és fokozottan védett értékeink pénzben kifejezett értékének a növelése, amely érték összekapcsolódik egyben a természetvédelem szankciórendszerével is. A természetbe történő jogellenes beavatkozások esetén kiszabandó természetvédelmi bírság összege és a büntetőjogilag értékelendő természetkárosítások egyes esetei is a pénzben kifejezett értékhez (a továbbiakban: PÉK) kötődik. Előbbi vonatkozásában meg kell említeni, hogy az idén lesz 30 éves a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (Tvt., kihirdetve 1996. július 3.), amelynek az akkor lefektetett dogmatikai alapjai, így pl. a bírság kiszabásának a legfőbb szabályai ma is érvényesek.

1. Előkészületi munkák a védett és fokozottan védett növény- és állatfajokról szóló miniszteri rendelet módosítására - Dr. Magyar Gábor főosztályvezető (Természetmegőrzési Főosztály)

- A mostani rendeletmódosítás célja, hogy a megritkult, veszélyeztetetté váló fajok felkerüljenek a rendelet mellékleteire, vagyis védetté váljanak. Indokolt esetben, például akkor, ha egy fajnak annyira megnőtt az állománya, hogy jogi védelme a továbbiakban nem indokolt, a faj törölhető a védett fajok listájáról, esetleg státusa változhat (pénzben kifejezett érték vagy a fokozottan védett státus változhat).

- Nevezéktani szempontból is rendezésre, frissítésre szorulnak a rendeletben megjelenített tudományos, és néhány esetben magyar fajnevek. Pontosított a rendszertan (az utódajok elterjedése kisebb a szülőfajokénál).
- A módosítás további oka az inflálódó PÉK is.

A mellékletet szeretnénk módosítani: a védett értékeknél a védelem biztosítása az egyedek, valamint a faj élőhelyének megőrzése által, az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős fajoknál az illegális behozatal, illegális tartás, kereskedelem tiltása a cél.

- A pénzben kifejezett (természetvédelmi) érték:
  - javaslatok: védetté nyilvánítás, máshol a védettség pedig nem indokolt (pl. mivel a védetté nyilvánítást megalapozó adatok felülvizsgálata eredményezte, pl. az adott faj valójában nem része a magyar/pannon flórának/faunának),
  - meghatározza: az elterjedés, a veszélyeztetettség, a regenerációs képesség (faji szinten), illetve a faj példányaira vagy élőhelyére irányuló illegális tevékenység veszélyének a mértéke
  - jelenleg sokszor alacsonyabb a pénzben kifejezett érték, mint az adott faj példányának pótlásához szükséges restaurációs költség (a világon kipusztult fajok pedig már semmilyen módon nem hozhatók vissza!).
  - Céljai:
    - iránymutatás a jogalkalmazásban az adott faj veszélyeztetettségéről, társadalmi fontosságáról (állampolgár, hatóság, ügyészség, bíróság),
    - szankciók megállapítása,
    - elrettentő erő a jogsértés elkövetésétől.
- Többféle módosítás várható:
  - faj védetté nyilvánítása
  - faj védelmének feloldása
  - faj védelmének részleges feloldása
  - védettségi kategória növelése
  - védettségi kategória csökkentése
  - faj felvétele a 7. vagy 8. mellékletbe
  - faj PÉK-jének módosítása
  - faj rendeletben megjelenített magyar nevének módosítása
  - faj rendeletben megjelenített tudományos nevének módosítása
- a 2026-os módosítás
  - javaslattevők: 57 természetes személy, 19 szervezet
  - belső egyeztetések száma (eddig): 24
  - az érintett fajok száma: 410
- egyes védett növényfajok esetén a védettség módosítása (pl. kultúrváltozat esetén) az élőhely védelmét nem érinti, az továbbra is védett marad
- veszélyek: gyűjtés, kereskedelem, pusztítás, engedély nélkül végzett hasznosítás
- itthon miért védett a faj, ha máshol akár vadászható?
  - eltérő ökológiai körülmények (állomány nagyság, élőhely kiterjedése stb.)
  - eltérő a fajra nehezedő nyomás (vadászat, turisztika, hasznosítás stb.)
  - országonként eltérő jogkövető magatartás és jogszabályi háttér
  - más országokban a büntetés jelenleg jellemzően jóval magasabb

Az előadás a fentiekén túlmenően összevetette PÉK-et a helyreállításhoz szükséges kiadásokkal, költségekkel, más értékekkel, díjakkal (pl. trófeavadászat lődíjai) és a nemzetközi összehasonlításokat is bemutatott a szankciók tekintetében.

2. Miért szükséges, hogy a nemzet közös örökségét reálisan értékeljük? - Dr. Bándi Gyula a jövő nemzedékek érdekeinek védelmét ellátó biztoshelyettes (*Alapvető Jogok Biztosának Hivatala*)

- Üdvözölte és megemlékezett arról, hogy idén 30 éves a Tvt.
- Utalt a Laudato si' kezdetű pápai enciklikában írtakra: „a teremtést sivataggá változtattuk”; az ember hatalma túlságosan megnőtt, de az ember része a természetnek (Laudate Deum 2023)
- Hivatkozott a Dasgupta-jelentésre, 2021: amely tulajdonképpen a biodiverzitás gazdaságtana
  - a természeti tőke piaci értékeit sokáig ignorálták
  - mit tanít az ökológia? a természet jobban tudja
  - a természetet alakító folyamatok csendesek és láthatatlanok →→ lehetetlen az ártó feleket azonosítani
- Alaptörvény P cikk: a védett természeti érték a nemzet közös öröksége
- 28/2017. (X. 25.) ABH: a természeti erőforrások önmagukban értékesek és védendők
- 2023. novemberében 'A jövő nemzedékek szószólójának javaslata a természetvédelmi oltalom alatt álló fajok pénzben kifejezett értékének növelésére'
- holisztikus, integratív szemlélet szükséges, mert az elodázás csak fokozza a problémát →→a tudományra kell hallgatni
- ha a természeti vagyont nem tekintjük alapvető résznek a költségvetésben, a gazdaság tévúton marad, mivel az (ti. a természeti tőke) az állami vagyon része
- a pénzben kifejezett értékeket növelni kell, hogy arányos következményeket alkalmazzunk

3. A természetvédelmi hatóságok, illetve természetvédelmi igazgatási szervek szankcionálási gyakorlata - Dr. Tilki Katalin tudományos munkatárs (*Országos Kriminológiai Intézet*)

- 2025-ös kutatás, 2020–2024 közötti ügyeket vizsgálva
- bírság:
  - közigazgatási szankció
  - objektív felelősségen alapul
  - kvantitatív és kvalitatív alakító tényezők, progresszivitás jellemzi
  - mérlegelési jogkör a hatóságok részéről
  - természetvédelmi bírság: a Szankció tv. módosítása után elítélés/felmentés mellett nem lehet kiszabni az AB szerint (2020 óta)
- a témában fontos: természetvédelmi bírság, inváziós bírság, figyelmeztetések köre
- a jelenlegi gyakorlat szerint a jogi személyekkel szemben kiszabott bírság nagyon hasonló a természetes személyekkel szemben kiszabott bírságokhoz (a tendencia az elmúlt 11 év alatt nem változott)
- szorzó:
  - már kiszabtak az elkövetővel szemben természetvédelmi bírságot
  - fokozottan védett érték ellen követte el
- figyelmeztetés:
  - sokszor paralel a helyreállítási kötelezettséggel együtt jelenik meg
  - mikor van figyelmeztetésre lehetőség?
    - ha 1 éven belül nem szabtak ki az elkövetővel szemben természetvédelmi bírságot
    - ha a hatósági megítélés szerint enyhe szabályszegés történt
- a bíróság szerint az *in integrum restitutio* előírása + a természetvédelmi bírság kiszabása nem sérti a *ne bis in idem* elvét, mivel a bírság a szankció, míg a helyreállítás már a végrehajtás keretében, a jogsérelem orvoslása érdekében meghozott hatósági döntés
- más országokban sokkal szigorúbb büntetések példája
- új büntetőjogi irányelv: 2024/1203. Európa Parlament és Európa Tanács irányelv

- különbséget tesz a jogi és a természetes személyek szankciói közt, a büntetőjogi szankciók mellett:
- természetes személlyel szemben más közigazgatási szankciók kiszabására is lehetőséget ad (nem büntetőjogi szankciók, intézkedések)
- jogi személyek esetén nem büntetőjogi pénzbírságok + egyéb nem büntetőjogi szankciók vagy intézkedések
- összefoglalva, az a leghatékonyabb intézkedés, ami minél hamarabb kézzel fogható eredményt hoz, megelőzi a jogellenes cselekményeket, ezeket a közigazgatási eljárást segíti elő

A fentiekén túl az előadás bemutatta a természetvédelmi hatóságok szankcionálási gyakorlatát, így a leggyakoribb elkövetési magatartásokat, a kiszabott pénzbírságok összegét, az elkövetők körét, az alkalmazott figyelmeztetéseket, a büntetőfeljelentések eseteit, utóbbi vonatkozásában egy 2015–2021 közötti kutatás során a büntetőügyekben alkalmazott szankciók bemutatásával.

Q&A:

AM: Az első előadáshoz kapcsolódóan kiemelte a nemzetközi összehasonlítások fontosságát. Utalt a második előadáson elhangzottakra, arra hogy az ökoszisztéma-szolgáltatások körét szükséges lenne beépíteni a különböző döntéshozatali rendszerekbe. Jelenleg az AM egy projekt keretében vizsgálja ennek lehetséges módjait. A projektben több témában is útmutató készül, adott esetben jogszabály-módosítás is várható. A szankciórendszer tekintetében lefolytatott kutatás visszajelzést ad a jogalkotó számára, hogy a hatóságok gyakorlata mennyiben járul hozzá az arányos, hatékony, visszatartó erejű szankcióalkalmazás elvárásához, mennyiben kell változtatni a szankciórendszer tekintetében, beleértve a PÉK-ek összegének a növelését is.

II.

A konferencia mások részében a természetkárosítás, mint büntetőjogi tényállás bemutatására került sor, milyen aktuális jogalkalmazási kérdések merülnek fel, hogyan alakulnak a büntetés kiszabás elvei. Ebben a részben került sor az ügyészségek szerepének bemutatására is a természetkárosító és veszélyeztető cselekményekkel szemben, így a büntetőjog és a közrendvédelem területén, utóbbi esetén: tevékenységtől eltiltás, kerestetindítás a társadalom vagy csoportjainak életkörülményei romlásából fakadó nem vagyoni kár megtérítése iránt és a hatóságok döntései törvényességének biztosítása érdekében.

4. A természetkárosítási büncselekmények aktuális jogalkalmazási kérdései - Dr. Várhegyi Éva törvényszéki bíró, címzetes táblabíró (Fővárosi Törvényszék)

- Btk. 242.-243. §: természetkárosítás
  - fajokat és élőhelyeket véd
  - alapeset: 0-3 évig terjedő szabadságvesztés
  - minősített eset: 1-5 évig terjedő szabadságvesztés
  - gondatlanság 2 évig terjedő szabadságvesztés
  - bírói szempontból problémák:
    - keretdiszpozíciót kitöltő szabályozás több szintje és folyamatos változásainak követése
    - egyed/faj meghatározása + szakértői vélemény
    - pl. jogellenesen jelentős mértékben megváltoztatás igazolása - szakértői bizonyítás nehézségei
    - elhanyagolható mennyiség meghatározása (2026.01.01-től nem büntethető)
- hogyan születik a bírói döntés?
  - egyszerre egyéni és generális prevenció: az egyéni elkövetőre nézve legyen elrettentő és riassza el az ismétléstől,

- adja át a tiltás társadalmi üzenetét is, „ne csináld”
- „igazság szolgáltatása”, holott a kár már sokszor helyreállíthatatlan
- ki a sértett? a természet? a társadalom? az adott faj egyede?
- a Fővárosi Törvényszék 2020-2025 közötti gyakorlata a jogerősen befejezett ügyekről, az alkalmazott büntetésekről, intézkedésekről:
  - 17 ügy első fokon jogerős, 2 ügyben folyt másodfokú eljárás
  - 5 esetben magyar elkövető, a többi román, szlovák, ukrán és kínai állampolgárok
  - a leggyakoribb szankció a pénzbüntetés: a napi tétel (ami a bűncselekmény súlyát adja) 60/90/100 nap és a napi tételnek (egyén vagyoni viszonyaihoz igazodó) megfelelő összeg szorzata (70.000-600.000 Ft összegben)
  - csak egyetlen ügyben vagyonelkobzás kiszabása: magyar elkövető a Vaterán árult védett fajokat (ez kilencrendbeli bűncselekmény volt)
- problémák és megoldásaik:
  - büntetéskiszabási gyakorlat feldolgozása, megismertetése a bírók továbbképzési rendszerében →→ egységesebb jogalkalmazás
  - szaktudás szükséges →→ specializálódás, mint pl. a fiatalok ügyeinek intézésénél
  - folyamatos értékkövetés: PÉK-nél
  - szankciók körének bővítése: pl. az egyed értékének természetvédelmi alapba befizetési kötelezése
  - a védett státust szükséges lenne bejegyeztetni az ingatlannyilvántartásba
  - a társadalmi tájékoztatás és érzékenyítés elengedhetetlen

5. Az ügyészség feladatai a természetet károsító és veszélyeztető cselekményekkel szemben - dr. Teszár László ügyészségi osztályvezető ügyész (Legfőbb Ügyészség Közigazgatási és Környezetvédelmi Ügyek Osztálya)

- jogszabályi háttér:
  - Alaptörvény P cikk, 28/1994. (V. 20.) ABH
  - ügyészségi tv.
  - Tvt., Kvt., Ávt.
- a természetvédelmi trendek hasonlóságot mutatnak világszerte → jövedelmező (szervezett bűnözés is épül rá)
- probléma: látencia, leplezhetőség
- az elsődleges adatrögzítés ugyanolyan fontos, mint a közlekedési bűncselekményeknél
- a nemzetközi együttműködés szerepe egyre hangsúlyosabbá válik
- milyen eszközök vannak az ügyész kezében egy természet elleni jogellenes cselekmény esetén
  - büntetőeljárás kezdeményezése - Ütv. 5.§ (1)
  - szabálysértési eljárás kezdeményezése – ritka, mivel átfedhet a büntetőeljárással
  - hatósági eljárás kezdeményezése – ez a leggyakoribb
  - magánjogi: perelhárító ügyészi kezdeményezés – Ütv. 26.§ (3): önkéntes teljesítésre való felhívás, kötelezés nem teljesítése esetén
  - magánjogi keresetindítás – erősebb a perelhárító ügyészi kezdeményezésnél, a befolyt pénzösszeg ekkor az AM számlájára kerül – Ütv. 26. (1)
    - kártérítési igény büntetőperben polgárjogi igényként nem érvényesíthető, azt az ügyész külön polgári kártérítési perben érvényesíti („kárókatona hadművelet”)
    - kizárólag keresetindítás keretében kerülhet sor az igény érvényesítésére, fizetési meghagyásos eljárással nem („fenyőrigó hadművelet”)
    - az állam javára kell kérni a kártérítést
  - eltiltás iránti keresetre példa, de 13/2024. (V. 30.) ABH az állatvédelem területén
  - felhívás – Ütv. 29.§: hatóság döntései, intézkedései törvényességének vizsgálata

- jelzés – Ütv. 26.§ (7): törvénysértésnek nem minősülő hiányosságra és a csekély jelentőségű törvénysértésre
- A fenti eszközök alkalmazásának az alapja a környezeti információ: büntetőjogi szakágtól, a hatóságtól a bírságot, kötelezést tartalmazó határozatok, lakossági bejelentések, saját tevékenység.
- 13/2024. ABH: *ne bis in idem*-probléma, holott egy gyors bírság nagyobb visszatartó erővel bír, mint egy nagyobb büntetés 2 év múlva →→ a büntetőjog reaktív, de természetvédelmi ügyekben a megelőzés elve és az elővigyázatosság fontosabb.

Q&A:

Q: Mikorra várható a rendelet módosítása?

AM: A 13/2001. (V. 9.) KöM rendelet módosítása tekintetében a szakmai egyeztetések zajlanak jelenleg, a normaszöveg egyeztetése is folyamatban van. Később kerül sor a házon belüli egyeztetésekre, majd a tárcaközi egyeztetésekre. A háttérintézményeinket is be szoktuk vonni ezekbe a folyamatokba. A 2026-os őszi jogalkotási ciklusban fog valószínűsíthetően lezárulni a jogszabály módosítása.

AM: Valóban fontos, hogy belelássunk egymás ügyeibe, döntési folyamatainkba, a konferencia ehhez remélhetőleg hozzájárul az előadásokon keresztül, a szakosodást is fontosak tartjuk.

AM: Különösen fontosnak tartjuk a társadalmi tájékoztatást. Folyamatban van egy kutatás is a természetkárosító cselekmények társadalmi megítéléséről. Ennek eredményeit a későbbiekben szeretnénk ismertetni. Jellemző, hogy ezekkel a cselekményekkel szemben a társadalmi elítélés nagy. Egy esetleges jövőbeli kutatás a cselekvés elkövetése mögötti motivációt is, valamint a döntéshozók döntési motivációit is vizsgálhatja.

AM: Az ingatlan-nyilvántartási bejegyzések is folyamatban vannak annak érdekében, hogy a védettségről tájékoztatást kapjanak az ingatlantulajdonosok stb.

AM: A természetvédelmi törvény alapján a kártérítésekből befolyó összegekből az Agrártárca részesül, ezeket természetvédelmi kutatási, fejlesztési célokra költjük. Jelenleg a természetvédelmi monitoring rendszert finanszírozzuk ezekből, amit a természetvédelmi döntéshozatal alátámasztására, jogellenes cselekmények bizonyítására tudunk felhasználni. Az elmúlt évek legnagyobb bevételéből a 2023. évi monitoringot fedeztük, ami az az évi monitoringkeret majdnem felét tette ki. Emiatt is fontos, hogy az ügyészségek értesüljenek a hatóságok határozatairól. A jelenlegi számlaszám: Magyar Államkincstár 10032000-01220191-50000005.

Mindez azért is fontos, mert egy konkrét büntetőeljárás során az egyik járási ügyészség rámutatott arra, hogy „a bizonyítást nehezíti az, hogy a nemzetipark-igazgatóságok adatbázisa nem tartalmazott friss adatokat...¹ Ezen azonban lehetne segíteni rendszeres monitorozással, időközönkénti egyedszám felméréssel”. A következő rész előadásai arra mutattak rá, hogy azok a gyakorlatban hogyan működnek, milyen elvárásokat lehet támasztani ezen felmérésekkel szemben.

III.

Az utolsó részben a hatósági, ügyészségi, bírósági eljárások támogatásához, a bizonyításhoz kapcsolódóan került bemutatásra az *Agrárminisztérium háttérintézményei, így a Herman Ottó Nonprofit Kft. és a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság (HNPI)* munkája. A Kúria egy ítéletében megállapította, hogy a „szakértői vélemény bizonyos szintű feltételezést foglal magában, ami a szakmai tudáson, tapasztalaton, ismereteken, természetvédelmi, környezetvédelmi törvényszerűségeken alapul” és kimondta, hogy a bíróság a szakértői véleményt hibásan értékelte, mert nem vette figyelembe, hogy a természeti állapot jövőbeni alakulása valószínűsítési szinten állhat. Bár ez a döntés² közigazgatási ügyre

¹ Tilki Katalin: A természetkárosítás bűncselekmények elbírálásának gyakorlata, *Ügyészek Lapja* 2025/2 szám

² Kfv.I.37.004/2024/6.

vonatkozott, azonban a konferencia célja, hogy bemutassa, hogy milyen új módszerek vannak a bizonyítás körében.

Így előadás hangzott el a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszerről (NBmR), annak érdekében, hogy a jelenlévők belelássanak az adatgyűjtésekbe, azok tudományosan elismert módszereibe, abba, hogy az annak során keletkezett adatokat hogyan lehet felhasználni az egyes eljárások során, kitérve a szórványadat-gyűjtésekből és egyéb gyűjtésekből származó adatokra és azoknak a szakértői értelmezési lehetőségeire, továbbá, hogy milyen fejlesztések vannak folyamatban a minisztérium koordinálásában e téren.

A bizonyítékok körében ma már elengedhetetlen a távérzékeléses és térinformatikai eszközök használata, melyhez kapcsolódóan az IMPEL³ készítette egy jelentést, amelynek az összeállításában a *kormányhivatali és nemzetipark-igazgatósági munkatársak, rendőrségek munkatársai* is közreműködtek. Ezek az eszközök már önmagukban is bizonyíthatják a természetkárosításokat, illetve kiegészítésül is szolgálhatnak az adatfelvételezések eredményeihez, mint bizonyítékokhoz.

A természetkárosító cselekmények körében a madármérgezéses eljárások kiemelt figyelmet érdemelnek, nagy számukra és az érintett fajokra is tekintettel, ezért egy előadás hangzott el ebben a témában is, majd a veszélyeztetett fajok nemzetközi illegális kereskedelmének hazai vonatkozásaiban hangzott el egy előadás. Az ilyen fajok terhére elkövetett cselekmények vizsgálata azért is fontos, mert megmutatja a természetkárosító cselekmények gazdasági és biztonságpolitikai fontosságát is, egyrészt az ilyen fajok piaci értékének a bemutatásával, másrészt mivel ezek a cselekmények gyakran összefonódnak a pénzmosással és a szervezett bűnözéssel.

6. A biotikai adatok értelmezési kérdései az eljárások során - Dr. Varga Ildikó szakmai koordinátor - Danyik Tibor igazgató (Herman Ottó Intézet Nonprofit Kft.)

- Biotikai adat: élő szervezetek, életközösségek természetvédelmi adatai
- rendszerezés: ki, mikor, mit, hol, hogyan (milyen módszerrel), mennyit
- NBmR:
  - 1997 óta folyamatosan
  - jogszabályi háttere a Biológiai sokféleség egyezmény (CBD) és a Tvt.
  - állandó helyszínen, standardizált módszerekkel, meghatározott időközönként történő mintavétel
  - éves gyakorisággal: egyes referenciaállományok, kiemelt fajok, pl. ritka és telepesen fészkelő madarak, ürge
  - leggyakoribb: a 3 évenkénti ismétlés, de pl. lápi növényfajoknál az élőhely védelme miatt 6 évenként történik
  - kiválasztott faj:
    - jó indikációs érték, valamely környezeti változóra érzékenyen reagál
    - megfelelően kutatott
    - standard mintavételi módszerekkel vizsgálható
    - könnyen azonosítható
  - folyamatos fejlesztés alatt áll, a terepi tapasztalatok visszacsatolódnak a módszertanok fejlesztésébe, így ez egy dinamikus rendszer

---

³ az Európai Unió Környezetvédelmi Jog Végrehajtási és Végrehajtási Hálózata jelentése: <https://www.impel.eu/contents/libraryfile/2022-24viiiwg10-gieda-report.pdf>

- módszertan:
  - ne okozzon sérülést az egyednek
  - megismételhető
  - általánosan alkalmazható
  - alap és alkalmazott kutatás eredményeit is figyelembe veszi minőségi/mennyiségi mintavétel (alapadat, származtatott adat)
- BIOTIKA projekt:
  - Bárka Természetvédelmi adattár: 3 fő adatkör, ahonnan az adatok származnak→ központi adatbázis (AM-HOI), NPI adatbázis, külső adatszolgáltató (pl. Országos Vízügyi Főigazgatóság, Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület)

Az adatgyűjtés sajátosságai:

- monitorozott adatok gyűjtése és lehetséges felhasználása:
  - tervezett gyűjtés
  - kisebb területre, kiválasztott taxonokra szolgáltatnak adatot
  - összesíteni lehet az egész országra
  - származtatott adat számolható
- szórványadat gyűjtése és lehetséges felhasználása:
  - nagyobb területre vonatkozóan, nagy tömegű adat
  - jelenlét detektálása
  - részben tervezett adatgyűjtés
- uniós kötelezettség: országos jelentés 6 évente a közösségi jelentőségű élőhelyekről és fajokról

Biotikai adatok értelmezése

- aktuális adat/régi adat:
  - monitorozás során a mintavételi gyakoriság 1-6 év közt változik (leggyakoribb a 2-3 éves ismétlés)
  - nincs jelen a faj: a monitorozás során ha 3 felmérési ciklus alatt sem volt megfigyelhető (bizonyos idő elteltében újbóli ellenőrzés)
- nincs adat/nullás adat
  - nullás adat: felmértük, de nem találtuk a fajt
  - nincs adat: nem történt felmérés
- az észlelhetőség több tényezőtől függ: gradáció, időjárás, életmód, aggregált előfordulás stb.
- az élőhelyi alkalmasság vizsgálata nem adott évből származó fajadatok esetén elengedhetetlen, ha nem volt változás az élőhelyi adottságokban, akkor nagy valószínűséggel a faj jelen van
- az alpesi góte ügye⁴: rávilágított arra, hogy a potenciális élőhelyeket is védeni kell, mert a faj visszatérhet oda
- kis légykapó/balkáni fakopáncs ügye⁵: korlátozás alapjaként közvetett jelenlét (életnyom – harkály vésésnyom) elfogadása, élőhelyhasználat – potenciális élőhelyének lefedése (nagy revír)
- előfordulási állapot (egyed észlelése, életnyom, potenciális élőhely) vizsgálata

⁴ Miskolci Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 13.K.27.003/2019/41. számú ítélete (Tvt. és az erdőtörvény egymáshoz való viszonyáról)

⁵ Győri Törvényszék I.K.700.235/2022/48. számú ítélete, kiegészítve a 49. számú ítélettel (erdőgazdálkodási korlátozás madárfajok élőhelyének megőrzése érdekében)

- állománynagyságra vonatkozó információ: pontos vagy mintavételezés alapján becsült, önmagukban nem értelmezhetők - idősorok adott helyre vagy különböző helyszínek összevetése

A monitorozás során nemzetközi szinten elfogadott és alkalmazott módszerekkel történnek a felmérések (ha szükséges a módszereket a hazai/helyi viszonyokra adaptálva, célhoz igazítva), a módszerek a célfajra/csoportra specifikusak.

Új módszerek:

- élőhelyi alkalmasság minősítése: segít megérteni és előre jelezni a fajok elterjedését a környezeti tényezők alapján.
Pl. az élőhelymodellezés alapjai kétéltűeknél és hullóknél: a fajok előfordulási adatainak ismerete (koordináták) és környezeti változók ismerete (hőmérséklet, csapadék, nedvesség, növényborítás, víztestek közelsége) alapján⁶.
Modellezési módszerek: algoritmusok jelenléti adatok alapján: a modellek segítségével feltérképezhetők a potenciális élőhelyek, az éghajlatváltozás hatásai, valamint a védett területek kijelölése.
- környezeti DNS: fajok azonosítása területi mintavételből (vízmintából a DNS kivonásával a fajok jelenlétének kimutatása)

7. A természetkárosítás-észlelés és -szankcionálás térinformatikai támogatása - legjobb IMPEL gyakorlat - Dr. Takács András Attila osztályvezető (Herman Ottó Intézet Nonprofit Kft.)

- A térinformatikai alkalmazások (Geospatial Intelligence, GEOINT) egyre meghatározóbb szerepet töltenek be a környezeti károkozások felismerésében, bizonyításában és szankcionálásában:
  - előzmény: IMPEL GEIDA Projekt 2022–2024
  - a legrégebbi műholdas térinformatikai adatok 40 évesek
  - a térinformatikai intelligencia magában foglal minden távérzékelte térinformatikai adatforrást, információt és szolgáltatást, amelyek együttesen lehetővé teszik a spektrális, térbeli és időbeli elemzések magas szintű összehangolását
- A térinformatikai eszközök iránt növekvő igény van, különösen olyan területeken, mint az élővilág károsítása, illegális fakivágás, hulladékgazdálkodási jogsértések, vízszennyezések, lápterületek bolygatása és engedély nélküli építkezések.
- Az előadás esettanulmányokon keresztül mutatja be a Sentinel–1 radar és Sentinel–2 optikai műholdak, a Landsat-idősorok, valamint a nagyfelbontású optikai és multispektrális adatok bizonyító erejét. A műholdas földmegfigyelés:
  - eszköz meglévő környezeti állapot rögzítéséhez/felméréséhez,
  - pl. a radaros magasság változással detektálható a talajfelszín besüppedése vízkivétel hatására, gát/töltés elmozdulása,
  - a vízszennyezések kimutatásánál a radiometriai abszorpciós módszer, a talajbolygatásoknál és fakivágásoknál a vegetációs indexek és időbeli változásdetektálás hatékony,
  - lehetővé teszi az utólagos bizonyíték előállítását,

⁶ Kétéltűek: Mivel bőrükön keresztül lélegeznek és szaporodásuk vízhez kötött, a modellek kiemelten kezelik a nedvességet, a víztestek (tavak, patakok) jelenlétét és a hőmérsékletet.

Hullók: Változó testhőmérsékletűek, ezért a napfényes, meleg, búvóhelyet biztosító élőhelyek (sziklák, cserjések) a meghatározóak.

- geostatistika együttes alkalmazásával lehetővé teszi a környezeti állapot kvalitatív és kvantitatív értékelését egy vizsgált károkozás előtt és után,
  - ezzel a változás mértéke is megbecsülhető belőle.
- A drónos felmérések szerepe szintén kiemelt:
    - a hulladéklerakók, lapterületek és illegális építkezések esetében a centiméteres pontosságú ortofotók és 3D modellek nélkülözhetetlenek a területnagyság, a bolygatás mértéke, a bizonyítás során felmerült anyag térfogatának megállapítása és a jogsértés időbelisége szempontjából.
- Az előadás konkrét, tagállami példákon keresztül bemutatta a műholdas földmegfigyelési eszközök, drónfelvételek és a jogellenes cselekmények/ bűncselekmények felderítését,
    - azok műszaki-igazságügyi kihívásait, lehetőségeit és korlátait,
    - bizonyítékként való elismerésüket, a felvételek jogszerűségének és legitimitásának elismerését is beleértve. Így pl.:
      - drónos helyszínelésekor szükséges a drón adatainak a lekérése (regisztrációs szám, üzemtartó, biztosítás), a pilóta jogosítványának érvényessége⁷
      - célszerű az ellenőrzésnél/ szemlénél a jegyzőkönyvbe minden – elsősorban talán lényegtelennek tűnő – meta adatot, körülményt rögzíteni (drón pontos adatai, azonosító, gyári szám, kamera típus, kalibráció adatai, GPS pontosság, kamera földfelszínhez viszonyított szöge, időjárási körülmények, láthatósági viszonyok, a pilóta jogosítvány száma, a földi bevont személyzet adatai (idegenek ne szerepeljenek a felvételeken GDPR minimalizáció miatt), stb.
      - a műholdfelvételek felhasználása esetében kritikus a felvételeket azonosító hash kód (<https://share.google/aimode/9wgPcdcYDAkQbDyge>) letöltése a kép mellé, amennyiben releváns a szenzor (TIRS-2) és a korrekciós algoritmus megadásával (Sen2Cor)
      - a Google maps felvételeknél meg kell arról győződni, hogy a felvétel a felhő takarás, vagy egyéb okokból mozaikolt-e (ImageHunter, Google Earth Pro), mert előfordul, hogy a kép két fele különböző időpontú és így látszólag torzítja a valóságot!

Az előadás ismertette továbbá a GEIDA és GEICA projektek (utóbbi jelenleg van folyamatban) alapján a legfontosabb távérzékelési adatforrásokat és a nyílt adatforrásokat.

8. Madármérgezésekkel kapcsolatos eljárások - Juhász Tibor természetvédelmi örkerület-vezető (Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság) – Deák Gábor (Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület)

- világszerte és hazánkban is az egyik legfontosabb pusztulási ok a ragadozómadarak esetében
- meghatározott protokoll alapján történik az elhullásos eseteknél a helyszíni eljárás
- a mérgezés bizonyítására szolgáló laborvizsgálatra a minisztérium által finanszírozott, NÉBIH-AM megállapodás alapján kerül sor, egy ún. fejezeti kezelésű előirányzat által biztosított fedezet terhére (14/2021. (III. 25.) AM rendelet: állat-, növény-, GMO-kártalanítás)
- leggyakoribb esetek: egerészölyv, vetési varjú, barna réti héja, holló, de pusztult már el parlagi sas, rétisas, kerecsensólyom is, a hatás tovább terjed a tápláléklánc által
- a leggyakoribb hatóanyag: karbofurán (azóta törvény tiltja a használatát EU-szinten, de felhalmozódott készletek és a fekete piac megoldja a beszerzési problémákat)

⁷ Azori-szigeteki példa: mivel a fentiek rendben voltak, ezért a környezetvédelmi hatóság ellenőrzési tevékenységének türéseire szólították fel a tulajdonost, aki ellen a felvételeket fel tudták használni bizonyítékként.

- a mérgezéses esetek száma csökkent, az áldozatul esett egyedszám mégis nőtt
- esettanulmányokon keresztül történt az esetek bemutatása
- 2005–2026 között az összes elvesztett természetvédelmi érték 350.000.000 Ft volt
- ha a mérgezés vonuló madárfajokat érint, azok nem jutnak el a költőhelyükre →állománygyérülés más területeken is
- 2000–2025.12.31. között: 3108 áldozat (mérgezés), ebből 336 sas
- 2012 óta csökken a mérgezéses esetek száma
- 2012 óta nő a hazai parlagisas-állomány

9. Veszélyeztetett fajok nemzetközi illegális kereskedelmének hazai vonatkozásai (CITES) - Rákóczi András Márton biodiverzitás koordinátor (*Biodiverzitás- és Génmegőrzési Főosztály*)

- CITES: Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora
- évente 200.000.000 USD összeget tesz ki a kereskedelmük
- a fajok 57%-a érintett
- 350.000.000 egyed válik kereskedelmi cikké évente →biodiverzitási kockázatokhoz vezethet
- nemzetközi egyezmény a kereskedelem szabályozása által: CITES, 1973.
- tárgyi hatály: állat, növény, élő, élettelen, felismerhető rész/származék
- vannak kivételek: pl. vanília (pedig az Orchidaceae családba tartozik)
- 40.900 faj: a legértékesebb csempészárúk a kábítószeres és a fegyveres után →jól eladhatóak (8-20 Mrd. euró), a felderítés esélye kicsi, a várható szankció mértéke kisebb
- Magyarország tranzitország, piac és származási ország is
  - piac: pl. Pablo, a kistigris (akit drograzzián találtak)
  - származási ország:
    - védett madarak: pinty, szalakóta, tengelic
    - ragadozó madarak: héják, kerecsensólyom, vándorsólyom
    - mocsári teknős
    - őshonos növények
    - vadásztrófeák
  - tranzitország: az illegális kereskedelemben elsősorban ebben a szerepben jelentős (pl. üvegangolna, angolna, kaviár)
- *Aztekium valdezii*-ügy (kaktuszos ügy):
  - felderítés eBay-hirdetés alapján
  - minden kaktuszfaj a CITES hatálya alá tartozik
  - sok iteráció
  - sok csak az adott élőhelyen nő →kereskedelmük a természetkárosítás minősített esetét fogja megvalósítani
  - sok közülük a műkincsekhez hasonlóan árazódik
  - a reptéren kapták el az elkövetőket 500 db begyűjtött növényvel
- gyakori esetek:
  - kőkorallak
  - indiai törpebogánccs
  - pálmakakadu
  - orrszarvútülök
- A magyar Btk. nem a CITES függelékeit veszi alapul, hanem az ennek átültetésére vonatkozó EU tanácsi rendeletet, amely mellékleteket alkalmaz
- elhanyagolható mennyiség, Btk. 2026. január 2-i módosítása:
  - keretdiszpozíció
  - megalkotása azért volt szükséges, hogy az orrszarvútülkökre (amik begyűjtése sokszor az állat halálával, de legalábbis helyre nem hozható sérülésével jár) és a kőkorallokra

(amiket az ember akár jóhiszeműen is felszedhet a fővenyről) ne azonos szankció vonatkozzon

- Btk. 242.§ (3b) bekezdése
- végrehajtási rendelet: 292/2008. (XII. 10.) Korm. rend. 23/A.§, a Btk. szabályai alóli mentesülés azonban nem mentesít a közigazgatási szankció alól!
- További információk: www.cites.hu, cites@am.gov.hu

Q&A:

Q1: Van-e arról bárminemű információ, hogy ennyi évvel a karbofurán betiltása után az elkövetők honnan szerezhetik be a szert? A legtöbb mérgezéses esetben az a legnagyobb probléma, hogy nem jutunk el az elkövetőig.

HNPI: A feketepecacon könnyű hozzájutni, Szerbiában és Ukrajnában nincs is betiltva, csak az EU-ban tilos a forgalomba hozatala.

Q2: A karbofurán jelenléte egy házkutatásnál milyen időszakig igazolható? Mik a tapasztalatok, nyomok alapján meddig mutatható ki a szer jelenléte?

MME: Házkutatás során vagy előkerült a mérgező, vagy nem. Tavalyi évben volt egy olyan eset, hogy a mérgezés után 3 nappal történt a házkutatás, amelynek során megtalálták a karbofurán csomagolóanyagát, de nem lett belőle ügy, mert azt állította az elkövető, hogy az csak a csomagolás, régi anyag, így nem volt bizonyítható, hogy a gyanúsított használhatta, illetve a betiltás óta birtokban tarthatta a mérget.

Q3: Az egyik nemzeti park területén van egy valószínűleg vadásztársasághoz köthető mérgezés-láncolat, amelynek során dűvadgyérítést hajtott végre a hivatásos vadász, aranyakál és róka lehetett a célpont. Krotáliaként levágták a füleket. A csalik odavonzották a ragadozómadarakat is. A védett és fokozottan védett ragadozómadarak mérgezés következtében elpusztultak, és nem volt rajtuk jeladó. A jeladó a madár helyzetének közvetítésével korán képet adhatna egy-egy mérgezéses eset helyszínéről, ezzel segíthetné a korai felderítést, és ki lehetne számítani a mérgezés pontos idejét többek között. Van-e lehetőség arra, hogy minél több példányra kerüljön jeladó?

MME: Minden évben zajlik madarak jeladós jelölése, de ez alapvetően kutatási célú tevékenység. A lehető legkevesebb zavarással, legkisebb jeladókkal kell megoldani a madarak nyomkövetését. Az alapvetés az, hogy egy faj adott állományának 5%-ánál többet nem szabad megjelölni ily módon. Ha a mérgezett madáron volt jeladó, az nagy segítség lehet, de nem megoldás minden esetben.

AM 01: Hallottuk, hogy vadászható fajokat mérgezték meg ebben az esetben kihelyezett csalétekkel, ezek vadászható fajok. Ugyanakkor a tiltott méreggel való visszaélés, orvvadászat, állatkínzás mind Btk-s tényállások, tehát nem feltétlenül szükséges még ezeken felül a természetkárosítást bizonyítani, ha ezek bizonyíthatóak.

Q3: A terület jelenleg gyakorlatilag állatmenetőként működik, feltételezhetően folyamatosan folyik a mérgezés. Minden jel arra mutat, hogy a kilövési kvóta megspórolása céljából hajtott végre a mérgezéseket a vadásztársaság.

ANPI: Ha nem lehet összekötni a helyszíneket, onnan nehéz bármit is tenni. A bizonyítási eljárás nem jó.

AM 02: Vannak jó példák a bizonyításra, mint pl. a bemutatott ügyek is a Nemzeti Nyomozó Iroda közreműködésével és felderítésével. Emiatt is fontos a természetvédelmi hatóságok, a nyomozó hatóságok és az ügyészségek közötti jó kapcsolat fenntartása.

AM 03: Az első előadáshoz kapcsolódóan elhangzott, hogy fontos lehet a szakértőnek úgy feltenni a kérdést, hogy ha a fajra, egyedre nem tud következtetést levonni, akkor érdemes az élőhelyi adottságokra, azok jellemzőire, esetleges sérelmére fókuszálni. A második előadáshoz kapcsolódóan elhangzott, hogy az IMPEL időközi jelentés szerint bár a környezetvédelmi hatóságok és irányító testületek a térinformatikai eszközöket, távérzékeléses és egyéb technikákat használják a környezeti károk felderítésére és bizonyítására, azokat még nem alkalmazták a bírói gyakorlatban, vagy legalábbis nem hivatkoznak rájuk az ítéletekben, ezért is szeretnénk volna erre a lehetőségre rámutatni a konferencián. Ehhez szükséges, hogy a természetvédelmi és nyomozó hatóságok, ügyészségek, bíróságok hozzáférjenek az előadásban bemutatott honlapokhoz, illetve azok adataihoz.

Zárszó:

Összességében mindenképpen szem előtt kell tartanunk, hogy a természetkárosítással érintett természeti területek, értékek veszélyeztetettek, így különös gonddal kell eljárni azok megóvása és a jogellenes cselekményektől való visszatartás érdekében, ugyanakkor, mivel utóbbiak állami tulajdonban is állnak, így azok értékét sem szabad hagyni devalválódnival, az állami tulajdont csökkenteni, ahogyan az az egyik bevezető előadásban is elhangzott, hiszen ahogyan egy másik (erdőtörvényhez kapcsolódó) alkotmánybírósági határozat is fogalmaz, azokat csak a jövő nemzedékektől vettük kölcsön, annak mintegy ránk bízott vagyonkezelői vagyunk:

„Az állam a jövő nemzedékek mint kedvezményezettek számára egyfajta bizalmi vagyonkezelőként kezeli a rá bízott természeti és kulturális kincseket, és a jelen generációk számára csak addig a mértékig teszi lehetővé ezen kincsek használatát és hasznosítását, ameddig az a természeti és kulturális értékeket, mint önmagukért is védelemben részesítendő vagyontárgyak hosszú távú fennmaradását nem veszélyezteti.”

A www.termeszetvedelem.hu honlap hasznos anyagokat tartalmaz a védett területek, védett fajok kereséséhez, megtalálhatóak rajta útmutatók, kezelési tervek, fajmegőrzési tervek, bár a honlapon található NBmR protokollok felülvizsgálat alatt állnak, de megtalálható ott a konferencián átadott NBmR kiadvány is, amely alapjaiban alkalmazható: [_NBmR.pdf](#)